

Klimaatverandering en betaalbaarheid van zorg

Aandacht gevraagd voor een duurzame visieoplossing

Gezondheidseffecten door klimaatverandering en milieuvervuiling worden steeds zichtbaarder en raken de mensen heel direct, zelfs nu al. Denk aan een toename van longklachten door fijnstof of aan toename van infectieziekten en allergieën. We lezen of horen er echter zelden over.

Het medisch tijdschrift *The Lancet* is een van de weinige publicaties die klimaatverandering en gezondheid bespreekt. Zij claimen dat de gevolgen van klimaatverandering een onaanvaardbaar hoog risico geven voor de huidige en toekomstige gezondheid van mensen [1]. Zo zijn in de afgelopen 20 jaar 475 miljoen mensen meer blootgesteld aan hittegolven en is het aantal hittegerelateerde overlijdens (> 65 jaar) met meer dan de helft toegenomen tot een totaal van 296.000 in 2018. Daarnaast kunnen langere periodes met zon tot meer huidkanker, hittestress en extra overlijden van kwetsbare senioren bij hittegolven leiden. Door klimaatverandering kunnen infectieziekten zich verder ontwikkelen en nemen allergieën toe. Over de relatie tussen COVID-19 en klimaatverandering zullen de wetenschappers zich nog verder buigen, in ieder geval laat COVID-19 zien dat het belangrijk is om te plannen voor gebeurtenissen die weliswaar een kleine kans hebben maar een enorme impact. Klimaatverandering verloopt op het oog relatief langzaam, maar met grote gevolgen. Klimaatverandering en de daarmee samenhangende gezondheidsklachten geven nieuwe uitdagingen voor de verzekeren en de beheersing van de kosten voor gezondheidszorg. Milieuvervuiling die hand in hand gaat met klimaatverandering levert onder andere meer fijnstof. Fijnstof komt vooral vrij bij de verbranding van fossiele brandstoffen, zoals kolen, diesel en biomassa en is volgens de Wereldgezondheidsorganisatie verantwoordelijk voor 7 miljoen doden per jaar wereldwijd.

Afzonderlijk is er veel aandacht voor klimaatverandering en voor de (kosten voor) gezondheidszorg, maar de combinatie krijgt nog weinig aandacht. Dit artikel geeft een overzicht van enkele belangrijke ontwikkelingen. Dat is van belang vanwege recent ontwikkelde

Europese regelgeving over de ORSA waarbij in het risicoprofiel van verzekeraars ook rekening moet worden gehouden met klimaatverandering. In Nederland zijn verschillende rapporten verschenen met voorstellen over beheersing van de zorgkosten. Hierin wordt wel aandacht besteed aan preventie, maar ontbreekt nog de expliciete koppeling met klimaatverandering. Deze koppeling staat wel breder op de onderzoeksagenda van het RIVM en de Universiteit van Wageningen, onder meer door het starten van een 'Kennisagenda klimaat en zorg' [6,7].

ORSA EN KLIMAAT RISICO'S

Het Europese toezichtraamwerk Solvency II schrijft in artikel 262 voor dat de ORSA de risico's dient te omvatten 'waaraan de onderneming blootstaat of bloot zou kunnen staan, rekening houdend met potentiële toekomstige veranderingen in haar risicoprofiel die het gevolg zijn van de onderneming of van het economisch en financieel klimaat, waaronder operationele risico's' [2]. Tevens schrijft het raamwerk in richtsnoer 5 voor dat 'de onderneming elke ORSA, en de resultaten daarvan, met bewijsstukken moet staven en documenteren' [2, Q&A]. Gelet op de potentiële impact van klimaatgerelateerde risico's op zowel de activazijde van de balans als de technische voorzieningen, verwacht DNB dat verzekeraars klimaatgerelateerde risico's in hun ORSA meenemen, door de invloed van deze risico's op hun risicoprofiel te analyseren en te beschrijven, met inachtneming van de aard, omvang en complexiteit van de risico's die inherent zijn aan haar activiteiten.

NAUWELIJKS AANDACHT VOOR KLIMAAT IN PUBLICATIES KOSTENBEHEERSING

Het Zorginstituut Nederland en de Nederlandse Zorgautoriteit geven terecht aan dat de Nederlandse gezondheidszorg tot een van de beste ter wereld behoort. Inwoners van Nederland krijgen goede zorg gebaseerd op een systeem van solidariteit [3]. Door het verplichte karakter van de Zorgverzekeringswet betalen rijken mee voor armen en gezonde mensen betalen mee voor zieke mensen. De ontwikkeling van de zorgkosten is een maatschappelijk probleem, in feite ook een probleem dat al een duurzame oplossing vraagt. Een verdere toename van nieuwe gezondheidsklachten door klimaatverandering is een aanvullend risico voor de toegankelijkheid en betaalbaarheid van het zorgstelsel. COVID-19 heeft het belang van gezondheid nog duidelijker gemaakt en de urgentie om nú in actie te komen alleen maar versterkt.

Naast het rapport van Zorginstituut Nederland en de Nederlandse Zorgautoriteit zijn recent nog twee rapporten uitgebracht over de gezondheidszorg in Nederland. De rapporten Zorg voor de Toekomst van de Sociaal Economische Raad (SER) en de Brede Maatschappelijke Heroverweging Zorg van het Ministerie van Financiën gaan uitgebreid in op de toekomstbestendigheid van ons zorgstelsel en basispakket, en op de rol van gepast gebruik van zorg hierin [4,5]. Geadviseerd wordt om de rollen van de overheid en partijen, zoals de zorginkoop door zorgverzekeraars, aan te scherpen. Preventie van zorgkosten wordt in beide rapporten slechts aangestipt en dan alleen in verband met acties door verzekeren zelf (zoals stoppen met roken, gezonder leven

programma's). De kosten- en gezondheidsrisico's van klimaatverandering missen in dit verband.

ONDERZOEKSAGENDA'S LEGGEN VERBAND KLIMAAT EN ZORGCOSTEN

Deze thematiek is wel een onderdeel van de onderzoeksagenda's van wetenschappelijke instituten. Het RIVM, Universiteit Maastricht en Wageningen University & Research hebben een Kennisagenda [6] opgesteld omtrent de effecten van klimaat op de gezondheid. Deze schetst de actuele kennis en geeft inzicht in kennis die de maatschappij nodig heeft om de gezondheidsrisico's van klimaatverandering te beperken. Deze Kennisagenda Klimaatverandering en Gezondheid pleit voor een integrale benadering van klimaatonderzoek door samenwerking van verschillende beleidssectoren en de praktijk. De volgende activiteiten worden onder andere genoemd als onderzoeksprioriteiten [6]:

- Analyseer de huidige en toekomstige gezondheidsrisico's van klimaatverandering in samenhang met elkaar;
- Ontwikkel maatregelen om huidige en toekomstige gezondheidseffecten van klimaatverandering aan te pakken. Bepaal de meest effectieve mix van maatregelen om gezondheid te bevorderen en klimaatrisico's te minimaliseren en de maatregelen die op korte termijn genomen kunnen worden;
- Ontwikkel een systeem om gezondheidseffecten van klimaatverandering tijdig te herkennen en effecten van klimaat- en gezondheidsmaatregelen te evalueren, waaronder preventie.

AANDACHT GEVRAAGD VOOR RELATIE KLIMAATVERANDERING EN KOSTEN GEZONDHEIDSZORG

De toename van de zorgkosten in Nederland veroorzaakt door klimaatverandering is nu nog niet expliciet zichtbaar. Er wordt wel onderzoek gedaan, maar een tijdige herkenning van de effecten van de klimaatverandering is nog niet beschikbaar. Toch is juist nu het moment om in actie te komen. Het is nu nog niet goed mogelijk om een totaalbeeld

van de huidige en toekomstige ziektelast door klimaatverandering te krijgen, mede vertroebeld door samenhang met trends als verstedelijking en vergrijzing. De gezondheidsgevolgen zijn daarom nog niet goed te vergelijken en te prioriteren. Het is belangrijk om hier wel stappen in te maken. Regeren is vooruitzien. Toegankelijkheid en betaalbaarheid van gezondheidszorg is een belangrijk thema. In een vroegtijdig stadium meer aandacht voor de risico's die klimaatverandering heeft voor de gezondheidszorg is van cruciaal belang voor het behoud van ons unieke zorgstelsel. ■

Literatuur

- 1] The Lancet, (2020). 'The 2020 report of The Lancet Countdown on health and climate change: responding to converging crises' [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)32290-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)32290-X).
- 2] De Nederlandsche Bank, (november 2019). Good Practice: 'Behandeling klimaatgerelateerde risico's in de ORSA'.
- 3] Zorginstituut Nederland, Nederlandse Zorgautoriteit, (november 2020). 'Samenwerken aan passende zorg: de toekomst is nú: Actieplan voor het behoud van goede en toegankelijke gezondheidszorg'.
- 4] Sociaal Economische Raad, (juni 2020). 'Zorg voor de toekomst: Over de toekomstbestendigheid van de zorg'.
- 5] Ministerie van Financiën, (april 2020). 'Naar een toekomstbestendig zorgstelsel: Brede maatschappelijke heroverweging'.
- 6] ZonMw, (mei 2019). 'Kennisagenda klimaat en zorg'.
- 7] Van Vliet, Arnold, (2019, 13 juni). 'Klimaatverandering confronteert Nederland met groot aantal gezondheidsrisico's', geraadpleegd op 11 januari 2021, van <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/show-wenr/Klimaatverandering-confronteert-Nederland-met-groot-aantal-gezondheidsrisicos.htm>.

